

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг 1997 йил 29 август 466-I-сон қарори билан тасдиқланган “Жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш” миллий дастури мустақил Ўзбекистон тарихида қабул қилинган норматив-ҳуқуқий жиҳатдан жамиятда ҳуқуқий маданиятни оширишга қаратилган дастлабки ҳужжатдир.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 9 январдаги ПФ–5618-сон Фармони билан тасдиқланган “Жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш Концепцияси” бу борадаги ўзида замонавий ёндашувларни қамраб олган норматив-ҳуқуқий ҳужжат ҳисобланади.

Аҳолининг ҳуқуқий билимларини оширишга доир вазифаларга умумий тус берилиши, уларни амалга оширишнинг аниқ таъсирчан механизмини яратиш нуқтаи назаридан юқорида келтирилган икки норматив-ҳуқуқий ҳужжатни таҳлил этинг. Амалий мисоллар ёрдамида фикрингизни асосланг.

Bu kasusni IRAC texnologiyasi asosida tahlil qilishimiz maqsadga muvofiqdir. Chunki IRAC texnologiyasi asosida tahlil qilsak chalkashliklar bo'lmaydi. Biz kasusdagi muammolarni tartibli tarzda o'rganishimiz lozim deb hisoblaymiz:

1. O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining 1997 yil 29 avgust 466-I-son qarori bilan tasdiqlangan “Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish”¹ milliy dasturi mazmun mohiyati va maqsadi qanday ?
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 9 yanvardagi PF–5618-son Farmoni bilan tasdiqlangan “Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish Konsepsiyasi”² mazmun mohiyati va maqsadi qanday ?
3. “Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish” va “Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish Konsepsiyasi” bularning farqli va o'xshash jihatlari qanday ?
4. Ushbu ikki normativ-huquqiy hujjatlarning aholining bilimini oshirishga bo'lgan vazifalari qanday³

¹ “Жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш” миллий дастури 466-I 29.08.1997 Umumiy qoidalar, Huquqiy madaniyatni yuksaltirishning ilmiy asoslarini tadqiq etish

² “Жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш Концепцияси” 5618 09.01.2019 Umumiy qoidalar, Konsepsiyaning asosiy maqsadi va vazifalari

³ “Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish Konsepsiyasi” asosida yoshlarda huquqiy ong va odob-axloq normalarini shakllantirish maqolasi

Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish deganda avval biz huquq va huquqiy ong nima ekanligini bilib olishimiz shart. Huquq va huquqiy ongning o'zaro bog'liqligi Jamiyat hayotining olg'a qarab rivojlanishida huquq ijtimoiy munosabatlarni tartibga solib turish yo'li bilan unga uyushqoqlik va tartib kiritadi. Ijtimoiy hayot rivojiga to'sqinlik qiluvchi, jamiyatning olg'a borishiga halaqit beruvchi, ya'ni jamiyat munosabatlari uchun noxush bo'lgan hodisalarning oldini olishda ham huquqning vazifasi kam emas. **Huquq** - ozodlik me'yori belgilab yoki man etib, majburiyat yuklab va aniqlab, odamlarni aniq rivojlanish iziga solib, ularning fe'li-atvoriga faol ta'sir ko'rsatadi. Huquqning tartibga solish ta'siri, uning odam ongiga ta'sirida yuzaga chiqadi. Huquqiy talablar ongda aks etib, shaxs tomonidan anglab yetiladi, tushuniladi va o'zlashtiriladi, insonning huquqqa munosabatini belgilovchi taassurot va ishonchning murakkab bilimlar birikmasiga aylanadi. Huquq, ijtimoiy hodisa sifatida, ongdan tashqarida mavjud bo'la olmaydi. Huquqiy tizimning asosi huquqiy me'yoriy hujjatlar (qonunlar, qonun asosidagi hujjatlar) hisoblanadi. Bu hujjatlarni yaratish, normalarni ijod qilish faoliyatini amalga oshiruvchi alohida organlarga tegishlidir. Umummajburiy huquqiy normalar yaratish jarayonining o'zi oson emas. U huquqiy me'yorni yaratishda ijtimoiy talab va manfaatni anglab yetish va o'rganish, qonun loyihalarini ishlab chiqish, ularni muhokama qilish, qabul qilish va qabul qilingan hujjatlarni fuqarolarga yetkazish bilan bog'liqdir. Bu murakkab, norma ijod qilish jarayonining har bir bosqichi, sohasida har bir qabul qilingan hujjatni anglab yetish huquqiy ongning bevosita ishtirokida kechadi. Yaratilayotgan me'yoriy-huquqiy hujjatlar ijodkorlarining umumiy, huquqiy va kasbiy madaniyati darajasi qancha yuqori bolsa, ular yaratgan hujjat ham shuncha mukammal bo'ladi. Shuning uchun huquqni ijod qilish jarayoni qatnashchilariga, huquqiy ongni takomillashtirish uchun, shu sohaning yuqori darajali mutaxassisi bolishdek yuqori talab qo'yiladi. Ammo, huquq ijod qilish jarayonida faqat shu kasb bo'yicha tayyorlangan odamlargina qatnashmaydilar. Demokratik davlatlarda qonun (loyihalari jamiyatning o'zi tomonidan muhokama qilinadi. Masalan, hozir amaldagi O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi yoki 1996 yilda Oliy Majlis qabul

qilgan Mehnat kodeksi loyihasining qator muhokamalari ko'pchilikning qiziqishi va xohishini hisobga olib qolmasdan, ularning huquqiy ong darajasini ham aniqladi. Bundan tashqari, umumiy muhokama jarayonida aholining jalb qilinishi fuqarolarning huquqiy ongini ko'tarish, uning huquq ijodkorlik faoliyatidagi salmog'ini oshirishda ham foydalidir. Huquqiy ong huquqni nafaqat yaratadi va takomillashtiradi, balki rivojlantiradi ham. Uni hayotga tadbiq etishda muhim vosita bolib xizmat qiladi. Biroq, uning chegarasida bo'lib o'tadigan huquqiy talablarni anglab olish jarayoni unchalik oddiy bo'lmay, ancha murakkabdir. Huquqiy talablarga ong munosabatining bir xil bo'lmasligi shaxsning nafaqat real hayotida, balki ziddiyatli fe'latvorida o'zgaradi. Har bir davlatga uyushgan jamiyatdagi qonunbuzarlik shundan dalolat beradi. Huquqiy ong darajasida shaxsning o'zining huquqiy bilimlari ko'lami ham, huquqni qabul qilish holati ham, ma'naviy o'sganligi ham shaksiz ko'zga tashlanadi. Huquqiy ongga faqatgina yuqorida sanab otganlarimiz ta'sir etib qolmay, yana boshqa ko'p omillar ham (jumladan, ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, maishiy) o'z ta'sirini o'tkazadi. Odamlarning bir-birlari bilan o'zaro ta'sir! va munosabati, muhiti, tarbiyasi, axloqiy darajasi ham kam ta'sir qilmaydi. Ijtimoiy-huquqiy yo'l-yo'riq huquqni baholash, uning talablariga munosabat, o'ta xilma-xil omillar majmuining ta'siriga bog'liq holda ongda shakllanadi. Shuning uchun, huquqiy talablarga bolgan, salbiy yoki ijodiy holatning o'zi ham har xilligi bilan farq qiladi. Masalan, bir odamning qonuniy fe'latvori uning axloqiy ongi bilan ta'riflansa, boshqasi faqat yuridik javobgarlik oldidagi qo'rquv tufayli o'zini to'g'ri tutadi. Shaxsning fel-atvorida qayd qilingan nozik farqlar, huquqiy ong tabiatining o'zi naqadar murakkabligini yaqqol ko'rsatadi. Shuning uchun, shaxsning huquqiy bilimini kengaytirib va teranlashtirib qolmasdan, balki unda huquqning haq talablari izidan borishini anglab yetishida va unda ichki ishonch shakllanishiga yordam beradigan, huquqiy tarbiya bo'yicha to'g'ri yo'lga qo'yilgan faoliyat zarurdir. Huquqni amalga kiritishga, demak jamiyatda huquqiy tartib o'rnatishga yordam beruvchi, o'z-o'zini nazorat qilish, o'z-o'zini tartibga chaqirish kabi tuyg'ular faqat shunday sharoitdagina rivojlanadi. Huquqiy talablarga rioya qilmaslik, albatta huquqiy tartibning buzilishiga olib

keladi. Xuddi shuning uchun, huquqiy ongning yuqori darajada rivojlangan bo'lishi, huquqiy tarbiyaning muhim masalasiga aylanadi. Bu, demak, fuqarolarning huquqiy bilimlarini maqsadli rivojlantirish, huquqqa zo'r e'tibor bilan qarash, uning ijtimoiy qimmatini tushunish demakdir. Shaxsning huquqiy bilimlari ko'lami, nafaqat uning huquqdan xabardorligi, bilish darajasiga bog'liq, balki huquqiy talablarga munosabatiga ham bog'liqdir. Chunki, ongda axborotlarning ijobiy yoki salbiy qabul qilinishiga qarab, muttasil anglab yetish jarayoni kechib turadi. Huquqqa hurmatsizlik bilan salbiy (nigilistik) munosabatda bo'lish, axloqqa qarshi fel-atvor bilan bog'liqdir. Huquqiy tarbiyaning vazifasi, odamlarning ongida huquqning ahamiyatini, maqsadini to'g'ri tushunishni, uning talablarining haqiqatligini, ularga ongli ravishda rioya qilish zarurligini shakllantirishdan iborat.

Aholining huquqiy ongini rivojlantirish maqsadida 1997-yil 29-avgustda "Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish" milliy dasturi qabul qilindi. Ushbu dasturda:

O'zbekiston demokratik huquqiy davlatni qurish va adolatli fuqarolik jamiyatini shakllantirish yo'lidan dadil borib, jahon hamjamiyatida mustahkam o'rin egallamoqda. Barqarorlik va tartib, millatlararo totuvlik va fuqarolar ahilligi tufayli yosh davlatimiz ishonch va hurmatga sazovor bo'lmoqda.

Mamlakatimizda iqtisodiyot, siyosat, davlat qurilishi, huquqiy tizim va jamiyatni ma'naviy o'zgartirish sohasida keng ko'lamli islohotlar o'tkazilmoqda. O'tkazilayotgan islohotlarning qonuniy zamini yaratildi. Ijtimoiy-siyosiy hayotning huquqiy asoslari izchillik bilan mustahkamlanmoqda va takomillashtirilmoqda.

Vatanimizning rivojlanishi va islohotlarning muvaffaqiyati ko'p jihatdan xalqning huquqiy ongi hamda huquqiy madaniyati darajasiga bog'likdir. Shaxsning siyosiy faolligi, uning chinakam fuqaroviy munosabati, demokratik islohotlarga intiluvchanligi belgilangan maqsadlarga tezroq erishishning muhim omilidir.

Yuksak huquqiy madaniyat demokratik jamiyat poydevori hamda huquqiy tizim etukligining ifodasidir. U jamiyatdagi turli xil hayotiy jarayonlarga faol ta'sir ko'rsatuvchi, fuqarolarning, barcha ijtimoiy guruhlarining jipslashuviga ko'maklashuvchi, jamiyatning yaxlitligi hamda batartibligini ta'minlovchi va mustahkamlovchi omildir. Qonunni hurmat qilish huquqiy jamiyatning, siyosiy va huquqiy tizimlar samarali faoliyat ko'rsatishining asosiy talablaridan biri hisoblanadi.

Huquqiy madaniyat — umumiy madaniyatning ajralmas tarkibiy qismi. Insonlar ongida shunday ishonch qaror topishi kerakki, huquqiy bilimlarga ega bo'lgan va ularni amaliyotda tatbiq eta oladigan kishigina madaniyatli va bilimli deb hisoblanishi mumkin.

Jamiyat va davlat taraqqiyotining hozirgi holati huquqiy munosabatlar barcha ishtirokchilarining huquqiy madaniyatini, huquqiy savodxonligini har tomonlama oshirishni talab qilmoqda. Huquqiy madaniyat huquqiy bilim, huquqiy e'tiqod va izchil amaliy faoliyat majmui sifatida jamiyat va davlat oldida turgan vazifalarning muvaffaqiyatli hal etilishini ta'minlaydi.

Mamlakatimizda inson huquqlari va manfaatlarini ta'minlash, ijtimoiy hayotni demokratlashtirish uchun shart-sharoitlar yaratish va huquqiy davlat asoslarini shakllantirish zaruriyatidan kelib chiqqan holda ushbu Milliy dastur qabul qilingan.

Milliy dasturning maqsadi aholining barcha qatlamlari huquqiy savodxonlikka erishishlari, yuksak darajadagi huquqiy ongga ega bo'lishlari hamda huquqiy bilimlarini kundalik hayotda qo'llay olishlari uchun huquqiy madaniyatni shakllantirishning keng qamrovli muntazam tizimini yaratishdir.

Ko'rsatilgan maqsadga erishishda asosiy vazifalar quyidagilardan iborat:

huquqiy ta'lim va huquqiy tarbiya tizimini takomillashtirish;

barcha davlat organlari, mansabdor shaxslar va fuqarolarning qonunga hamda huquqqa hurmat bilan munosabatda bo'lishiga erishish;

aholining huquqiy savodxonligini oshirish; fuqarolarning ijtimoiy-huquqiy faolligini ta'minlash.

Yuksak huquqiy madaniyatni shakllantirish bo'yicha davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

fuqaro, jamiyat va davlatning o'zaro munosabatlarida aholining huquqiy madaniyati hamda ijtimoiy faolligi yuksalishini ta'minlash;

aholining huquqiy madaniyatini shakllantirishda fuqarolarning o'zini o'zi boshqarish organlari, jamoat birlashmalari, ommaviy axborot vositalarining rolini kuchaytirish;

aholini huquqiy axborot bilan ta'minlash, ilmiy-ommabop yuridik adabiyotlar nashr qilinishi va tarqatilishini davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash;

huquqiy ta'lim va huquqiy tarbiya vositalari va usullarini takomillashtirish;

yuridik ta'lim, kadrlarni tayyorlash va qayta tayyorlashning zamonaviy tizimini rivojlantirish;

huquqiy madaniyatning ilmiy asoslarini tadqiq etishni rag'batlantirish, ijtimoiy-huquqiy tadqiqotlarni tashkil etish;

milliy an'analar hamda jahon tajribasidan foydalanish asosida aholining huquqiy ongi va huquqiy madaniyatini shakllantirish.

Huquqiy madaniyatning mohiyati, mazmuni, tarkibiy tuzilishi va namoyon bo'lishining falsafiy, ijtimoiy, iqtisodiy, psixologik va yuridik muammolarini tadqiq etish, uni shakllantirish va yanada yuksaltirish usullarini aniqlashga ilmiy izlanishlarning ustuvor yo'nalishi deb qaralmog'i lozim.

Shaxs umumiy va huquqiy madaniyatining o'zaro bog'liqligi; huquqiy madaniyat va huquqiy fe'l-atvor; ijtimoiy ongni shakllantirishda huquqning o'rni; huquqiy tarbiya va aholining ijtimoiy faolligi; huquqiy ongga ta'sir etish shakllari va usullari; huquqiy ongning psixologik jihatlari; huquqiy ongdagi ijtimoiy buzilish va salbiy o'zgarishlar; aholining turli qatlam va ijtimoiy guruhlarining huquqiy madaniyati kabi dolzarb muammolar bo'yicha ilmiy tadqiqotlar o'tkazilishi ayniqsa dolzarbdir.

Huquqiy madaniyat muammolarini tadqiq etishning sotsiologik negizini rivojlantirish, umuman jamiyatdagi huquqiy madaniyat va aholining turli qatlamlari huquqiy madaniyati holatining haqiqiy manzarasini aniqlash uchun

so'rovlar o'tkazish va huquq, uning ijtimoiy qadri hamda tartibga soluvchanlik vazifasi to'g'risida jamoatchilik fikrini aniqlashning boshqa usullarini qo'llanish zarur.

O'zbekiston Respublikasining o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olib, xorijiy davlatlardagi huquqiy madaniyatni oshirishga doir ilmiy tadqiqotlarning natijalarini nashr etish va ulardan foydalanishni kengaytirish, bu sohada ilmiy axborot ayirboshlashni yo'lga qo'yish muhimdir.⁴

“Har qanday jamiyat, davlat ma'lum adolatni himoya etuvchi, huquqiy qonunlar asosida idora etiladigan, adolatsizlikka yo'l qo'yilmaydigan, qonun ustuvor bo'lgan adolatli jamiyat ta'limotini yaratishga, uni rivojlantirishga katta hissa qo'shadi”- degan buyuk mutafakkir **Abu Ali Ibn Sino.**

Hozirgi vaqtda O'zbekistonning shiddat bilan o'sib, tobora rivojlanib borayotgan mamlakatga, inson, uning huquqlari, manfaat va erkinliklarini haqiqiy qadriyat deb biladigan demokratik, ijtimoiy- siyosiy va fuqarolik institutlariga ega bo'lgan mustaqil va suveren davlatga aylanishini ta'minlab bergan ko'plab hal qiluvchi omillarni misol qilib keltirish mumkin. O'zbekistonning mustaqil rivojlanish davrida nafaqat umume'tirof etilgan inson huquqlari va erkinliklarining butun kompleksini qonuniy mustahkamlagan barqaror huquqiy baza tashkil etildi, balki inson huquqlari sohasida inson huquqlari va erkinliklarini himoya qilishga rioya etishni o'rnatuvchi tartib va mexanizmlar ham yaratildi.

Shu boisdan ham O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 9-yanvar PF-5618- sonli “Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida»⁵gi farmoni qabul qilindi.

“Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida»gi farmonni qabul qilish zarurati:

⁴ “Жамиятда ҳуқуқий маданиятни юксалтириш” milliy dasturi 466-I 29.08.1997 Umumiy qoidalar, Huquqiy madaniyatni yuksaltirishning ilmiy asoslarini tadqiq etish

⁵ “Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida” farmon

- Huquqiy madaniyatni yuksaltirishda, eng avvalo, huquqiy ta'lim va tarbiya borasidagi ishlar tizimli va uzviy olib borilmayapti;

- Huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirishda shaxsiy manfaatlar hamda jamiyat manfaatlari o'rtasidagi muvozanatni saqlash g'oyalarini aholi ongiga singdirish ishlarining yetarli olib borilmasligi ham qonun ustuvorligini ta'minlashga o'zining jiddiy salbiy ta'sirini ko'rsatmoqda.

-Aholining huquqiy ong va huquqiy madaniyatini yuksaltirishning innovatsion usullaridan, targ'ibotning ilg'or va ta'sirchan vositalaridan, xorijiy davlatlarning bu boradagi ijobiy tajribalaridan yetarli darajada foydalanilmayapti. "Jamiyatda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish tizimini tubdan takomillash-tirish to'g'risida» gi farmoniga muvofiq

"Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish Konsepsiyasi" ishlab chiqildi.

Konsepsiyaning asosiy maqsadi va vazifalari - aholining barcha qatlamlari huquqiy savodxonlikka erishishi , o'z huquqlarini biladigan va qonunlarni hurmat qiladigan , huquqiy bilimlarini kundalik hayotda qo'llay oladigan, faol fuqarolik pozitsiyasiga ega bo'lgan , huquqbuzarlikka nisbatan murosasiz munosabatda bo'ladigan fuqarolarni tarbiyalashdan iborat.

Konsepsiyaning asosiy yo'nalishlari.

1. Shaxs, davlat va jamiyatning o'zaro munosabatlarida aholining huquqiy madaniyatini yuksaltirish.
2. Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirishda huquqiy targibotning innovatsion usullarini joriy qilish.
3. Aholining huquqiy madaniyatini yuksaltirishda ommaviy axborot vositalarining rolini kuchaytirish.
4. Yuridik ta'limni, shuningdek, yuridik kadrlarni tayyorlash, qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini rivojlantirish.
5. Huquqiy madaniyatni yuksaltirishning ilmiy asoslarini tadqiq etish.

6. fuqaro, davlat va jamiyatning o'zaro munosabatlarida aholining huquqiy madaniyati va ijtimoiy faolligini yuksaltirish, shaxsiy ehtiyojlar hamda jamiyat ehtiyojlari o'rtasidagi muvozanatning shaklanishini ta'minlash;

- bolalar va yoshlar ongiga ilk huquqiy tushunchalarni va odob-axloq qoidalarini tizimli singdirib borish, huquqiy ta'lim-tarbiyani uzviy va tizimli olib borishga erishish;

- huquqiy targ'ibotning innovatsion usullarini yaratish va joriy etish, huquqiy bilimlarni targ'ib qilishda ommaviy axborot vositalarining rolini kuchaytirish;

-mansabdor shaxslar va fuqarolarda qonunga va huquqqa bo'lgan hurmat hissini kuchaytirish, huquqbuzarliklar profilaktikasining samaradorligini ta'minlash.

“Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish Konsepsiyasi” mazmun-mohiyatini ta'lim muassasalarida o'rganish yuzasidan tavsiyalar:

- “Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish Konsepsiyasi” mazmun-mohiyati bilan barcha ta'lim muassasasi xodimlari, ota-onalar jamoasi va o'quvchilarni tanishtirish;

- Ta'lim muassasalari pedagogik jamoalari tomonidan barcha fanlar mazmuniga huquqiy savodxonlik kompetensiyasini singdirish, sinf va maktab ota-onalar majlislarida targ'ibot ishlarini amalga oshirish;

-Oilaviy notinchlik hamda bolalar nazoratsizligi va qarovsizligining oldini olish, bolalar orasidagi huquqbuzarlik va jinoyatlarning salbiy oqibatlari to'g'risida videodarslartayyorlash.

- Maktablarda “Huquqiy axborot kuni” loyihasini tashkil etish, bunda aniq bir kunda rejalashtirilgan yo'nalish bo'yicha malakali mutaxassislar (advokatlar, notariuslar, yuridik xizmatlar xodimlari va boshqalar) tomonidan aholiga huquqiy tushuntirishlar berilishini ta'minlab borish

- 8-11 sinf “Davlat va huquq asoslari” darsligidagi korrupsiya va jinoyatchilikning oldini olishga qaratilgan mavzularni yoritilishini kengaytirib,

huquqiy masalalarni barcha huquq darsliglarida qo'llash va o'quvchi yoshlarning bunday vaziyatlarda o'zlarining mustaqil fikrlarini shakllantirish.

- Ijtimoiy sohani rivojlantirishga oid belgilangan tadbirlar mamlakatimizda yoshlarga oid davlat siyosatining mazmun-mohiyati bilan bog'liq ekanligini o'quvchi yoshlarga tushuntirish hamda maktablarda huquqiy madaniyatni targ'ib etuvchi radioeshittirishlarni muntazam olib borish; (Payshanba –"Huquqiy savodxonlik " kuni.)

- umumta'lim maktablari boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida "Huquq - bu to'g'rilikdir" mavzusidagi rasmlar tanlovini tashkil qilish;
- umumta'lim maktablari o'quvchilari o'rtasida "Mening huquq va majburiyatlarim" respublika ko'rik-tanlovini tashkil etish hamda tanlov g'oliblarini rag'batlantirish;
- o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi tizimida "Siz qonunni bilasizmi?" ko'rik-tanlovini tashkil qilish hamda tanlov g'oliblarini rag'batlantirish;
- oliy ta'lim muassasalarida "Huquq bilimdonlari" ko'rik tanlovini tashkil qilish va tanlov g'oliblarini rag'batlantirish.

Street law" - (Ko'cha huquqi - oddiy huquq) loyihasi hisoblanadi. Street Law – ingliz tilida (ko'cha huquqlari) yoshlarga shahar ko'chalarida ular duch keladigan har kungi huquqiy muammolarni yechimini o'rgatuvchi g'oya.

Street Law yo'nalishlari: 1. Demokratik, aqlli atrof-muhit 2. Zamonaviy interaktiv metodikalar 3. "Kundalik huquq"

"Street law" loyihasini keng joriy qilish bo'yicha quyidagi tashkiliy chora-tadbirlarni amalga oshirish:

-Huquqshunoslikka ixtisoslashtirilgan oliy ta'lim muassasalari talabalari, yuridik kollejlari o'quvchilari, nodavlat tashkilotlar vakillaridan iborat ko'ngillilar (volonter) guruhini shakllantirish

-“Street law” loyihasi amalga oshirilishini metodik ta’minlash choralari ishlab chiqish;

-ko’ngillilar guruhlar uchun interaktiv mashgulotlar olib borish metodikasi bo’yicha treninglar o’tkazish;

-ko’ngillilar tomonidan maktabgacha ta’lim muassasalari tarbiyalanuvchilari hamda umumta’lim maktablari o’quvchilari uchun mashgulotlar o’tkazish.

Hujjatga muvofiq, jamiyatda huquqiy ong hamda huquqiy madaniyatni yuksaltirish “shaxs — oila — mahalla — ta’lim muassasasi — tashkilot — jamiyat” prinsipi bo’yicha tizimli va uzviy tashkil etiladi.

Xususan, Adliya vazirligi tomonidan 2020 yil 1 yanvargacha qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi hamda qo’shimcha huquqiy ma’lumotlar yetkazish tizimini o’z ichiga oladigan O‘zbekiston Respublikasining Milliy huquqiy internet portali, shuningdek, 2019 yil aholiga bepul maslahat berish portalini o’z ichiga olgan Advice.uz huquqiy axborot tizimi yaratildi.

“Huquqiy targ’ibot ishlari a’lochisi” ko’krak nishoni ta’sis etildi. Ushbu ko’krak nishon bilan huquqiy madaniyatni yuksaltirishga hissa qo’shgan shaxslar taqdirlanadi.

Farmonga ko’ra, Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish konsepsiyasi tasdiqlandi.

Konsepsiya doirasida bolalar uchun maxsus huquqiy portal yaratildi.

Shuningdek, oilada huquqiy savodxonlikni oshiradigan, har bir elementar huquqiy bilimlarni o’rgatishga qaratilgan va kundalik hayotdagi muhim masalalar yuzasidan huquqiy qo’llanmalar bepul tarqatilmoqda.

Mahallalarda “Huquqiy axborot kuni” tashkil etildi.

Ta’limning barcha bosqichida “O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasini o’rganish” hamda “Inson huquqlarini o’rganish” maxsus o’quv kurslari bo’yicha

o'rgatish joriy etildi.

Yoshlar orasida "Street law" ("Ko'cha huquqi") loyihasini joriy qilish uchun huquqshunos talabalar, yuridik kollejlarda o'quvchilari, nodavlat tashkilotlar vakillaridan iborat ko'ngillilar guruhi shakllantirildi.

Yoshidan kelib chiqib huquqiy savodxonlikning minimal talablari tasdiqlanadi. Aholini qiziqtirgan huquqiy mavzular yuzasidan "So'rov bo'yicha huquqiy targ'ibot" loyihasi amalga oshirildi.

Oliy Majlisning 1997 yil 29 avgustdagi qarori bilan tasdiqlangan **"Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish Milliy dasturi"**ning hayotga tatbiq etilishi bilan aholi barcha qatlamlarining huquqiy savodxonligiga erishish, huquqiy madaniyatni shakllantirishning keng qamrovli muntazam tizimi yaratildi. Mazkur hujjatda jamiyat va davlat ijtimoiy faol va qonunga itoatkor fuqarolarni tarbiyalashdan manfaatdor ekani, davlat jamiyat madaniy hayotining tarkibiy qismi bo'lmish huquqiy madaniyat to'g'risida alohida g'amxo'rlik qilishi belgilab qo'yilgan.

Shuni alohida ta'kidlash joizki, "Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish Milliy dasturi" hamda inson huquqlari masalasi bo'yicha BMT shartnomaviy organlari tavsiyalarini bajarishga doir harakat rejalari asosida inson huquq va erkinliklari sohasida milliy o'qitish va ta'lim tizimi shakllantirildi. Mazkur milliy tizim maktabgacha yoshdagi va maktab yoshidagi, o'rta maxsus va oliy ta'lim muassasalari o'quvchilari va talabalari, malaka oshirish kurslari tinglovchilari, huquqni muhofaza qiluvchi organlar xodimlari va boshqalarni qamrab oladi. O'zbekistonda inson huquqlari sohasida uzluksiz ta'lim va ma'rifat tizimi shakllantirilgan, ta'lim muassasalari dasturlariga "Inson huquqlari" va "Bola huquqlari" maxsus kurslari kiritilgan.

Shuningdek, loyihadagi vazifalar aholining huquqiy savodxonligini oshirishda ommaviy axborot vositalarining ta'sirchan usullaridan foydalanishning samarali mexanizmini yo'lga qo'yish, bu borada huquqiy targ'ibot ishlarining faol ishtirokchilarini rag'batlantirish tizimini tashkil etish, fuqarolarning, ayniqsa, bolalar va ayollarning huquqlari, erkinliklari hamda qonuniy manfaatlarini himoya

qilish, yoshlarning dunyoviy, ilmiy, axloqiy salohiyatini yuksaltirish, ularda ona Vatanga sadoqat, milliy-ma'naviy umumbashariy qadriyatlarga hurmat tuyg'ularini kuchaytirishga oid tadbirlarni amalga oshirish va islohotlarning mazmun-mohiyatini yoritishga qaratilgan.

Darhaqiqat, qonun ustuvorligini ta'minlash, aholining huquqiy savodxonligini oshirish, qabul qilinayotgan qonun hujjatlarining mazmun-mohiyatini keng ommaga yetkazishda huquqiy targ'ibot muhim ahamiyatga egadir. Shu o'rinda ta'kidlash kerakki, Adliya vazirligining tashabbusi bilan 2008 yildan buyon O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi, Bosh prokuraturasi, Ichki ishlar vazirligi, Yoshlar ittifoqi va Milliy teleradiokompaniya hamkorligida **«Siz qonunni bilasizmi?»** tanlovi hamda **«Huquq bilimdonlari»** respublika ko'rik-tanlovlari o'quvchi-yoshlarimiz o'rtasida konstitutsiyaviy qadriyatlar va huquqiy bilimlarni ommalashtirishga, shu orqali ular ongida huquqiy madaniyatga bo'lgan qiziqishni oshirishga xizmat qilmoqda. Shubhasiz, joylardagi bunday tadbirlardan ko'zlangan maqsad, birinchi galda qishloq yoshlarining huquqiy savodxonligini oshirishga qaratilgandir.

Bir so'z bilan aytganda, inson huquqlari madaniyatini shakllantirish, aholi orasida huquqiy bilimlarni keng targ'ib qilish, qabul qilinayotgan qonunlar, farmonlar, hukumat qarorlarini aholiga yetkazish, xalqimizning islohotlar mohiyatini teran anglashiga, biz qurayotgan huquqiy demokratik davlat poydevori mustahkamligiga xizmat qiladi.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, **“Jamiyatda qonunlarga hurmat ruhini qaror toptirish - demokratik huquqiy davlat qurishning garovidir!”**. Shunday ekan, qonunlarning samarali ishlashi uchun fuqarolarning huquqiy ongini, huquqiy madaniyatini, huquqiy mafkurasini yuksaltirish juda muhim. Aholining barcha tabaqalari, ayniqsa yosh avlodning huquqiy bilim saviyasini yuqori darajaga ko'tarish bilan biz qonun buzilishlari, adolatsizliklar, jinoyatlarning oldini olgan bo'lamiz. Zero, har bir fuqaro iqtisodiy va siyosiy islohotlar jadal o'tkazilayotgan hozirgi davrda qayerda ishlamasin, xizmat qilmasin, o'qima-sin, har qadamda huquqiy bilimga ehtiyoj sezishi tayin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. “Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish” milliy dasturi 466-I 29.08.1997
2. “Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish Konsepsiyasi” 5618 09.01.2019
3. “Jamiyatda huquqiy madaniyatni yuksaltirish Konsepsiyasi” asosida yoshlarda huquqiy ong va odob-axloq normalarini shakllantirish maqolasi
4. Davlat va huquq nazariyasi Boboyev H.B 2005-Yil
- 5.Lex.uz